

Изследване въздействието на специализирани лекоатлетически упражнения върху отскокливостта на 15 - 16- годишни юноши

Венета Симеонова, Велизар Павлов

Studying of the influence of the specialized athletic exercises on the jumping of boys at age 15 to 16: There are 68 boys at age 15 to 16 from 9 class of High school of Tourism in Ruse. There are two groups – control and experimental. In every group were included by 34 boys. A complex of specialized athletic exercises in the end of every lesson of Physical education and sport has been applied. The jumping as a main property of their physical workability has been studied by 3 quantitative indices. The period of our experiment is from October 2010 to June 2011. During the period have been organized two official tests. Statistical analysis is done by SPSS.

Key words: Sport, physical workability, jumping, athletics, statistical analysis.

ВЪВЕДЕНИЕ

Физическата култура е част от общата човешка култура. Тя е съвкупност от всички ценности, създадени и използвани в обществено-историческата практика за физическо усъвършаване на личността. Физическата култура има връзка както с материалната, така и с духовната култура. [5]. Физическата дееспособност се определя посредством диагностицирането на основните физически качества на човека: бързина, сила, отскокливост, издръжливост и гъвкавост. Тяхното развитие на определено ниво и при наличието на активно здраве, при нормално функциониране на основните системи характеризират физическата дееспособност. [2].

Контролът и оценката на физическата дееспособност на учениците се осъществява по системата на Министерството на образованието, младежта и науката, като за различните етапи и степени на обучението се използват унифицирани тестови батерии (набор от двигателни тестове).

ИЗЛОЖЕНИЕ

Целта на изследването е да се разработи и приложи методика за развитие на физическите качества: бързина, сила, издръжливост, отскокливост и гъвкавост при 15 – 16-годишни юноши. За осъществяване на поставената цел са формулирани следните **задачи**:

1. Разработване и прилагане на комплекси от специализирани лекоатлетически упражнения за развиване на физическите качества: бързина, сила, издръжливост, отскокливост и гъвкавост на лицата от експерименталната група.
2. Определяне на основните фактори, които оказват влияние върху физическата дееспособност на изследваните лица.

В настоящата работа е представена част от изследването, касаеща развитието на качеството отскокливост. Останалата част от изследването е предмет на бъдеща публикационна дейност.

МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

В настоящата работа са използвани следните методи: педагогическо наблюдение, спортно-педагогически експеримент и математико - статистически методи.

Изследването е проведено с ученици от четири паралелки в девети клас на ПГ по туризъм „Иван П. Павлов”, гр. Русе. Формирани са две групи - експериментална и контролна, всяка от които включва по 34 момчета. Периодът на изследването е девет месеца – от октомври 2010 г. до юни 2011 г.

Заниманията с двете групи са провеждани два пъти седмично по един учебен час, в рамките на учебната програма по ФВС. Контролната група се работи с методика в съответствие със стандартите на учебното съдържание. В експерименталната група се прилага разработената от нас методика в основната част на урока, която включва комплекси от специализирани лекоатлетически упражнения за развиване на отскокливостта [1, 3, 4, 6, 7]. В зависимост от характера на учебното съдържание на всеки урок, в рамките на десет минути се изпълняват подходящи комплекси от лекоатлетически упражнения. Техниката на използваните упражнения се изучава и усъвършенства в уроците от ядро „Лека атлетика“. В таблица 1 е представена част от методиката за развиване на отскокливостта.

Таблица 1

Работа за отскокливост

№	Съдържание	Дозировка	Организационно-методически указания
1.	Серийно изпълнение на различни видове вертикални подскоци - с колене към гърдите, концентрирани, на пейки, от клек до клек, с въже, над препятския и др.	5 x 10-15 бр.	Да се следи за: правилното движение на ръцете, изпълнение с равномерно темпо, ритмично дишане, да не намалява височината на отскока. Групов метод.
2.	Подскоци по стъпала.	4 x 15-20бр.	Изпълняват се на два крака или на един крак, както и в различни комбинации. Групов метод.
3.	Скокове с докосване до висок предмет (клони, баскетболно табло и др.).	2-3 x 10 бр.	Изпълняват се от място или със засилване от 2-3 крачки. Групов метод.
4.	Скокове в дълбочина.	4 x 8-10 бр.	Използва се кубче с височина 50-70 см, след което се отскача повторно над плътна топка или препятствие. Ударен метод.
5.	Скокове от място.	3 - 5 бр. от всеки вид	Скок от място, троен и петорен скок от място. Скокове за постижение. Състезателен метод.
6.	Многоскоци	5 x 20 м	Различни комбинации (ЛЛ, ЛД, ДД, ЛЛДЛД и др.). Скокове за постижение. Състезателен метод.

За оценяване на отскокливостта на участниците в контролната и експерименталната група са използвани следните показатели за:

1. Отчитане на хоризонталната отскокливост - “Скок дължина от място с два крака”, (см);
2. Определяне на вертикалната отскокливост - “Вертикален отскок от място с два крака”, (см).
3. Оценяване на силовата издръжливост на долните крайници – “максимален брой клякане и изправяне за 20 секунди”, (брой).

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Изследванията с контролната и експерименталната група са проведени в началото на периода – октомври 2010 г. и в неговия край – юни 2011 г.

Проверката по критерия на Колмогоров-Смирнов показва, че резултатите от всички тестове в двете групи, в началото и в края на експеримента са нормално разпределени. Този важен извод обосновава възможността в анализа да се използва критерият на Стюдънт за проверка на ефективността на приложената методика, както и използването на корелационния коефициент на Пирсън:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 \sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2}}$$

Въведени са означенията: $\overline{XJ}_{(0)}$ и $\overline{XJ}_{(9)}$ - средни стойности на получените резултати, съответно в началото на периода и в неговия край (след 9 месеца), за номер на теста $J = 1, 2, 3$; $d = \overline{XJ}_{(9)} - \overline{XJ}_{(0)}$ - прираст в измененията; t – тестова величина, получена от теоретичното разпределение на Стюдънт; 2-Tail Sig – ниво на значимост.

Анализът на данните (табл. 2) показва, че при теста „Скок на дължина от място” настъпват промени в посока на подобряване на резултатите, както в контролната група, така и в експерименталната група.

Таблица 2

Т-тест на различията в ЕГ и КГ при “Скок на дължина от място”, в см

Група \ Показател	Тестиране начало	Тестиране край	$d = \overline{X1}_{(9)} - \overline{X1}_{(0)}$	t	2-Tail Sig
	$\overline{X1}_{(0)}$	$\overline{X1}_{(9)}$			
Експериментална	199,7	209,7	10,0	5,063	0,000
Контролна	199,1	201,6	2,5	1,260	0,217
Разлика	0,6	8,1	7,5		
t	0,200	2,918	5,923		
2-Tail Sig	0,842	0,005	0,000		

Проверката по **критерия на Стюдънт за две зависими извадки** – КГ в началото и в края на експеримента и ЕГ в началото и в края на експеримента, показва, че промените в КГ са статистически незначими ($2\text{-Tail Sig} > 0,05$ – риска за грешка), докато тези при ЕГ са статистически значими ($2\text{-Tail Sig} < 0,05$). Проверката по **критерия на Стюдънт за две независими извадки** показва, че в началото на експеримента различията при средните стойности в контролната и експерименталната група не са статистически значими ($2\text{-Tail Sig} > 0,05$), т.е. налице е „равен старт”, докато в неговия край тези различия са вече статистически значими ($2\text{-Tail Sig} < 0,05$). Налице е същият извод и по отношение на прираста в измененията в КГ – статистически незначим и ЕГ – статистически значим. Представените по-горе пет сравнения доказват ефективността на приложената в ЕГ методика за развитие на отскокливостта по отношение на теста за хоризонтална отскокливост.

По подобен начин е доказана ефективността на методиката при теста за вертикална отскокливост (табл. 3) и теста за силова издръжливост на долните крайници (табл. 4).

Таблица 3

Т-тест на различията в ЕГ и КГ при «Вертикален отскок от място», в см

Таблица 3. Т-тест на различията в ЕГ и КГ при «Вертикален отскок от място», в см.

Показател Група	I изследване	II изследване	$d = \overline{X2}_{(9)} - \overline{X2}_{(0)}$	t	2-Tail Sig
	$\overline{X2}_{(0)}$	$\overline{X2}_{(9)}$			
Експериментална	37,4	42,9	5,5	86,714	0,000
Контролна	36,4	38,0	1,6	1,519	0,138
Разлика	1,0	4,9	3,9		
t	0,643	3,513	7,032		
2-Tail Sig	0,523	0,001	0,000		

Таблица 4

Т-тест на различията в ЕГ и КГ при «Брой клякания за 20 сек»

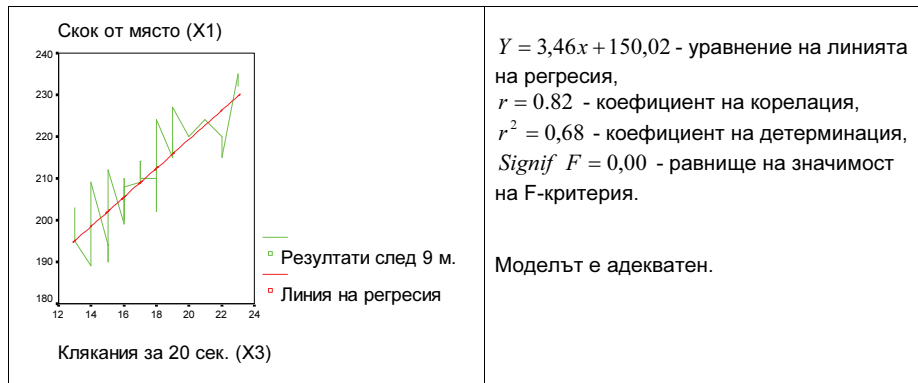
Показател Група	I изследване	II изследване	$d = \overline{X3}_{(9)} - \overline{X3}_{(0)}$	t	2-Tail Sig
	$\overline{X3}_{(0)}$	$\overline{X3}_{(9)}$			
Експериментална	13,38	17,23	3,85	8,101	0,000
Контролна	13,06	14,21	1,15	2,913	0,06
Разлика	0,32	3,02	2,7		
t	0,632	4,907	7,244		
2-Tail Sig	0,529	0,000	0,000		

Изследователски интерес представляват и съществуващите корелационни връзки и евентуални регресионни модели.

На база на получените резултати в експерименталната група в края на периода (юни 2011 г.) е изследвано влиянието на силовата издръжливост върху хоризонталната и вертикалната отскокливост.

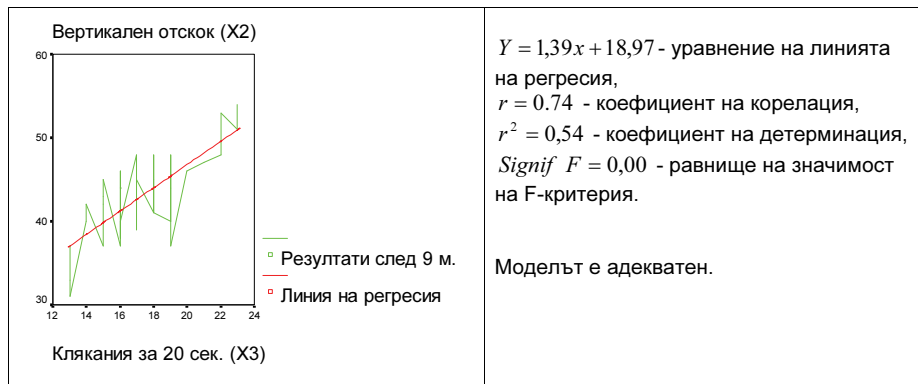
На фиг. 1 е представен линеен регресионен модел на зависимостта между резултатите от тестовете за силова издръжливост и скок на дължина от място. Уравнението на линията на регресия има вида $Y = 3,46x + 150,02$ при риск за грешка $\alpha = 0,05$. Проверката за адекватност на модела по F-критерия: $Signif F = 0,00 < \alpha$, показва, че той е адекватен, което дава възможност за анализи и прогнози. Коефициентът на корелация $r = 0,82$ е статистически значим и показва, че е налице силна корелация, а коефициентът на детерминация $r^2 = 0,68$ показва, че 68 % от изменението на резултатите в скока от място се обуславят от постиженията в кляканията за 20 секунди. Регресионният коефициент пред факторната променлива (X3) е 3,46 и е статистически значим, т.е. може да се тълкува. Той показва, че при

увеличаване на броя на кляканията за 20 секунди с единица, може да се очаква резултатът в скока на дължина да се увеличи с около 3 - 4 см.

Фиг. 1. Линеен регресионен модел на зависимостта между показателите: брой клякания за 20 сек. (X3) и скок на дължина от място с два крака (X1).

На фиг. 2 е представен линеен регресионен модел на зависимостта между резултатите от тестовете за силова издръжливост (X3) и вертикален отскок от място (X2). Уравнението на линията на регресия има вида $Y = 1,39x + 18,97$. И тук проверката за адекватност на модела $Signif F = 0,00 < \alpha$, показва, че той отново е адекватен. Налице е силна корелация $r = 0,74$ (статистически значим). Регресионният коефициент пред факторната променлива (X3) е 1,39 (статистически значим) и показва, че при увеличаване на броя на кляканията за 20 секунди с единица, може да се очаква резултатът във вертикалния отскок от място да се увеличи с около 1 - 2 см.

Фиг. 2. Линеен регресионен модел на зависимостта между показателите: брой клякания за 20 сек. (X3) и вертикален отскок от място с два крака (X2).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на проведения експеримент и направения анализ на получените резултати могат да бъдат формулирани следните основни изводи:

1. Разработена е и приложена ефективна методика за развиване на отскокливостта при 15 – 16-годишни юноши (ученици в девети клас).
2. Установени са силни корелационни връзки между силовата издръжливост като фактор за хоризонталната и вертикалната отскокливост.
3. Разработени са адекватни регресионни модели, които дават възможности за анализи и прогнози.
4. Представената методика и получените резултати от нейното приложение с успех биха могли да се използват в урока по ФВС при юноши – ученици от средна образователна степен.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Аладжов, К., Многофункционалната същност на физическата подготовка в спорта, НСА, 2007.
- [2] Алипиева, В., Физическо развитие и физическа дееспособност на учениците – база за целенасочено моделиране на учебния процес по физическо възпитание, дисертация, ВИФ, 1971.
- [3] Бъчваров, М., П. Бонов, В. Фильов, Е. Николова, Бегова, скокова и силова издръжливост, НСА, 2009.
- [4] Кабуров, Г., Бягай, скачай, хвърляй, Медицина и физкултура, София, 1987.
- [5] Рачев, К. и колектив, Теория и методика на физическото възпитание, Медицина и физкултура, София, 1991.
- [6] Фильов, В., С. Чешмеджиева, Експериментално изследване на ефекта от моделирани скокови въздействия за развитие на двигателния потенциал при ученици от средна образователна степен, Спорт и наука, бр. 1, 2009.
- [7] Флорова, И., А. Момчилова, Изследване въздействието на лекоатлетическите упражнения върху физическата дееспособност на девет годишните ученици в условията на училищното физическо възпитание. Научни трудове, ВТУ “Св. Св. К. Методи”, Том 1, В. Търново, 2002.

За контакти:

Венета Симеонова, редовен докторант, факултет Обществено здраве, Русенски университет “Ангел Кънчев”, e-mail: vsimeonova@uni-ruse.bg
доц. д-р Велизар Павлов, катедра Числени методи и статистика, Русенски университет “Ангел Кънчев”, e-mail: vpavlov@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.